

מכף חובה לכף זכות

תורה רפנ – שיעור א'

מאת

הרה"ח ד' שלום מייקוף שליט"א

פר' קרח תשפ"ג

יז"ל ע"י מבזן
"שעדים"
להוצאת שיעודי
הרה"ד' שלום מייקוף שליט"א

הארות והערות יתקבלו בכרכה

0548-593-792

0533-10-7641

לקבלת החוברות השבועיות

N3107641@gmail.com

מכף חובה לכף זכות

תורה רפב שיעור א

פשט המאמר הוא, שמציאת הנקודות טובות הינה עצה לשמחה, אולם עיקר כוונת המאמר הוא דרך לתשובה ולהתבודדות ולתיקון החטאים על ידי שהופך כל מכשול ומכשול מחובה לזכות, בזה שמתברר למפרע שדיבוי הפסולת הגדיל את נסיון היאוש שלא לעשות את הטוב, כיוון שבכל זאת עשה נקודה טובה, נעשה כל הרע כסא אל הטוב ונהפך לזכות.

א] צ"ב מהי הדרך לשמחה המבוארת במאמר זה, והרי מדובר במי שיש לו כנגד נקודה אחת טובה כנגד אלף נקודות שאינן טובות.

ויש שמבארים דברי רביז"ל, מצד שהנשמה של האדם טהורה היא, והטוב הוא אצלו בעצם, ואילו הרע הוא אצלו במקרה, וכדברי הרמב"ם הידועים (פ"ב מגירושין ה"כ) בענין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וע"כ דבר אחד טוב שוקל כנגד כל הדברים הרעים, וצ"ב שזה לא נתבאר כלל בדברי רביז"ל, ועיקר חסר מן הספר, ועוד צ"ב בדבריהם כהשאלות הבאות.

ב] ומהי הדרך שמוציאה את האדם באמת מכף חובה לכף זכות, והרי יש לו כל כך הרבה רע כנגד הטוב שעשה, ומבואר בגמ' (קידושין מ: ורמב"ם פ"ג מתשובה) שאדם נידון לפי רוב המעשים.

ג] ובליקו"מ (ח"ב סוף תורה מח) מפורש שעל ידי הדרך של 'אזמרה', יכול להפוך זדונות לזכויות, וצ"ב איך נעשה דבר זה על ידי מהלך מאמר זה, ובפרט שבגמ' (יומא פו.) אמרו שרק על ידי תשובה מאהבה נעשים זדונות לזכויות.

ד] למה צריך לחפש עוד ועוד נקודות טובות אחרי שכבר מצא נקודה אחת, ומחיה ומשמח את עצמו בזה.

ה] למה צריך לחפש כל כך אחרי הנקודות טובות, והרי כל אחד מלא במצוות ודברים טובים כרימון, וי"מ שצריך למצוא איזה דבר טוב שבזה הוא מיוחד, וכעובדא דאבא אומנא (עי' תורה לד), ולא משמע כן בפנים, וגם לא מהדוגמאות שמביא מוהרנ"ת בעל"ת (מכתב מט, תלד, ועוד).

הקדמה

מאמר זה הוא מאמר יסודי מאוד בתורות רביז"ל, ובעלים לתרופה (מכתב קיז) כותב מוהרנ"ת 'כבר נחקר אצלי, שעיקר החיות בעבודת ה' על ידי אזמרה, ובטירדות הפרנסה והיסורים על ידי בצר הרחבת לי (עי' ליקו"מ ח"א תורה קצה) 'ע"כ, ועוד ידוע ממוהרנ"ת שאמר לר"נ טולטשינע'ר 'מאמר זה הוא אצלי בכל פעם כמאמר חדש, ולא כמו אצלך שזה כדבר ישן', ועוד אמר לו, 'לדברין שאתה יודע ומקיים את המאמר הזה, ענה נא לי כמה בעלי תשובות כבר עשית עיי"ד, וכמבואר בפנים שע"י דרך זו יכולים להשיב גם אחרים בתשובה, ויש מכתב בעל"ת (מכתב מט) שמוהרנ"ת כותב בזה"ל 'ואם לא היינו שומעים ממנו כי אם התורה הזאת 'אזמרה', דיינו'.

האם מאמר זה בא לתת עצה לשמחה

והנה בהשקפה ראשונה נראה שיסוד המאמר הוא, לתת לאדם דרך לשמחה, כי העצבות מזקת מאוד כמב"פ, וכשאדם עצב ומיואש, איננו עושה אפילו את המעט שיכול לעשות כמב"פ, וע"כ בא רביז"ל בעצה פשוטה, שיסתכל ויביט על הטוב ולא על הרע, וזה מעומק חכמת הנפש של רביז"ל, לתת עצות טובות כאלו, שלא יהיה האדם בעיני עצמו מעורב טוב ורע, אלא יפריד ביניהם, וידע שאף שיש לו הרבה רע, אבל יש בו גם טוב, וממילא כשישתמש בעצה זו, לא יהיה בעצבות.

אולם דבר זה הוא טעות גמורה, שהרי מפורש בפנים שעל ידי שמוצא את הנקודה הטובה, יוצא באמת מכף חובה לכף זכות, הרי לנו שלא בא רביז"ל לתת

עצה פשוטה לשמחה גרידא, אלא דרך להפוך חובה לזכות, יחד עם סגולת השמחה, כלומר שהשמחה המבוארת בפנים היא רק דרך איך להפוך מכף חובה לכף זכות.

עיקר מטרת המאמר לתת דרך לתשובה ולתיקון

ועוד יותר מזה יש להעיר, כי בהשקפה ראשונה נראה שיסוד המאמר הוא, לתת לאדם דרך לשמחה כי העצבות מזקת מאוד לעבודת השם כמבואר בפנים, ואף שרביז"ל לימדנו שעיקר הדרך לעבודת ה' היא על ידי התבודדות (ליקו"מ ח"ב תורה ק), ולכאורה זה עניין הסותר את מהלך הדברים של מאמר זה לשמוח בכל נקודה טובה, כי הדרך של ההתבודדות היא לבלתי להסתפק במועט, ולבלתי להסתכל על הטוב דווקא, אלא דווקא לשבר לבו על כל מכשולותיו, מכל מקום הרי כבר אמר רביז"ל ששאר כל היום יהיה בשמחה (שם תורה כה), וא"כ עצה זו של 'אזמרה' היא העצה לשאר כל היום, ולא עוד אלא שמבואר בשיחות הר"ן (סי' ט) שעל ידי השמחה כל היום קל יותר לשבר לבו בשעת התבודדות.

אמנם באמת שאין הדבר כן אלא יסוד המאמר הוא, לתת דרך לתשובה ולתיקון, וכמבואר בפנים שע"י שמוצא את הנקודות טובות מוציא את עצמו מכף חובה לכף זכות, ועי"ז יכול להשיב בתשובה, בין את עצמו ובין את אחרים, הרי שרביז"ל מדבר גם על תיקון נחטא וגם על תשובה.

ועוד כי הרי מבואר בפנים שעל האדם לבקש אצלו דבר טוב ועי"ז יחיה וישמח

זה. כי עיקר התשובה הוא, להכניע הרוח רעה, ולברר הרוח טובה כידוע' עכ"ל.

הרי מפורש שעניין הליקוט של הנקודות טובות, הוא עניין הנעשה תוך כדי ההתבודדות, ואף שכלל בידינו שאין ללמוד ממאמר אחד למשנהו כי כל מאמר עומד בפני עצמו, וכידוע מכללי ראבר"נ בתחילת ביאור הליקוטים, אבל כאן הרי רביז"ל עצמו ציין לזה, וזה דלא כמו שנראה בהשקפה ראשונה, שמהלך זה הוא מהלך נפרד מעבודת ההתבודדות.

וכן מובן ממ"ש כאן שכאשר מתחיל להסתכל על עצמו ולראות חסרונותיו ופגמיו וכו', ומבואר למעיין בפנים שדווקא במאמר זה כותב בלשונות כאלה שרביז"ל לא משתמש בהם במאמרים אחרים, להוכיח את האדם על ריחוקו, שידע שגם המצוות שלו הם מעורבים טוב ורע, ומלאים בפצעים ו'פניות', ולכאורה איך מתאים להכניס תוכחה זו במאמר זה שכולו נוטף שמחה מעבר לעבר.

אלא מוכח מזה, שתכלית המאמר הזה הוא לתת דרך לתשובה ולהתבודדות באופן הנכון עד שיזכה לברר את הטוב מן הרע, ולזכות לתשובה ותיקון המעשים הרעים.

הטעות שטעו בזמן מוהרנ"ת

ובטעות זו טעו כמה מאנ"ש בזמנו של מוהרנ"ת, וכמ"ש בעלים לתרופה סי' מט בתו"ד בזה"ל 'כבר דיברנו עד קצה האחרון, שצריכין להחיות את עצמנו אפילו בנקודה בעלמא של דת יהדותינו הקדושה שאנו אווזים בה בחסדו הגדול, ואין לך להסתכל כלל על שאר אנשים שאינם מחיין עצמן בזה, אפילו אם הם

את עצמו, ואח"כ יבקש עוד דבר טוב וכו' עד שמלקט נקודות טובות ונעשה זמירות, הרי מפורש שגם אחרי שכבר החיה את עצמו, ושימח את עצמו, יש לו עדיין עבודה ללקט עוד ועוד, ולכאורה מה צריך לזה, הרי כבר בא אל התכלית שהיא השמחה, אלא מוכח כדברינו, שמאמר זה בא לתת דרך עבודה, כדי לזכות לתשובה וכדי לתקן את חטאיו על ידי שיזכה לצאת מכף חובה לכף זכות.

מאמר 'אזמרה' הוא דרך של התבודדות

ועוד מוכח כן, ממה שציין בפנים לעיין בסוף תורה נד, ששם מבואר עניין הזמירות והניגונים הנעשים בבירור הרוח טובה מתוך הרוח נכאה, והנה שם מפורש שזה עניין ששייך לזמן ה'התבודדות', וזה לשונו שם (כדילוגים): 'אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי' (תהלים עו), בלילה וכו' אזי הזמן לקבץ הרוח טובה מתוך הרוח רעה, היינו שאז עיקר הזמן של ההתבודדות, להתבודד בינו לבין קונו, ולפרש שיחתו לפני השם יתברך, לשוח עם לבבו, ולחפש הרוח טובה, דהיינו הנקודות טובות שיש בו עדיין, לבררם מתוך הרוח רעה. שזהו בחינת ניגון וכו', שעל ידי זה זוכה לזכור תכליתו האחרון לעולם הבא, ולחשוב תמיד על סופו ולאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי תמיד וכו', ואז יכול לשפוך לבו כמים לפני ה' וכו' בבחינת: "שפכי כמים לבך נכח פני ה'", וזהו, 'עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי', שעל ידי זה נתעוררין לשוח עם לבבו מתכליתו הנצחי לעולם הבא, ולחפש ולבקש למצוא הנקודות טובות, בחינת הרוח טובה שבקרבנו, כדי לשוב להשם יתברך על ידי

יעשה גם מה שיכול לעשות, וכנראה שיש לזה סיבה נוספת וצ"ב.

ביאור הדרך להפוך מדע לטוב ע"י

נקודה טובה

אמנם ביאור הדבר הוא, כי כל עניין העצבות והייאוש שמכניס רביז"ל בדבריו, הוא הוא המהלך שמרמז לנו, איך אפשר להפוך מרע לטוב ומחובה לזכות, וזה משום שיש לאדם תכונה של עצבות וטבע של ייאוש, וכאשר נכשל בדבר אחד כבר אין לו כח ורצון להתגבר ולהצליח בדבר שני, כי אם אינו מושלם אינו צריך כלום, וממילא ככל שהירע האדם יותר את מעשיו, והרבה את הפסולת על האוכל, ממילא נעשה חשוב יותר ומחודש יותר זה שהצליח לעשות את המעט טוב, כי בוודאי שאם יש הרבה פסולת, לא היה לו שמחה וחשק לעשות, כי לא קיווה להיות מוצלח, ואם בכל זאת התגבר ועשה, הרי עמד בנסיון גדול ועצום, ונמצא שהרע עצמו נעשה כסא ומשמש אל הטוב (ע"י ח"א סוף תורה ד), שהרי כגודל הרע כן גודל הנסיון שעמד בו בסוף, וממילא מתברר שהרע היה לצורך הרבות הטוב, וממילא זדונות נהפכים לזכויות, וגם האדם בכללו יוצא מכף חובה לכף זכות, כי נתברר שכל מעשה רע שלו שימש את הטוב.

וכיוון שכן נמצא שעיקר הנקודה טובה היא הנסיון שעמד בו, וע"כ נקדה טובה כמניין הנסיון.

וממילא מוכן היטב, שלא די לאדם למצוא איזה מעט טוב בעצמו, אלא צריך להפוך כל זדון לזכות על ידי הבירור שביארנו, וע"כ צריך לחפש עוד ועוד, וכמו שמבאר

טובים ממך הרבה ואעפ"כ הם במרה שחורה ועצבות, ואפילו אם הם מאנשי שלומינו, כי אין לך להסתכל עליהם בזה כלל, רק תשמע לדברי שהם נובעין מדבריו הקדושים עכ"ל, ומשמע מדברים אלו שמדובר בכאלו שהיו נחשבים לחשובי אנ"ש בזמנו של מוהרנ"ת, ובכל זאת לא הלכו עם המאמר הזה והדרך של ליקוט הנקודות טובות, וכנראה שזה משום שסברו שזה סותר את דרכו של רביז"ל להיות ירא וחרד מעבירה ולחשב עם נפשו ולשפוך לב כמים בתפילה, ועל זה בא מוהרנ"ת ואמר שזו טעות, כי דבריו ודברי ההתחזקות, הם הנובעים מהנחל הנובע.

ולפי מה שנתבאר נמצא, שאלו שלא הלכו עם הדרך של אזמרה לאלוהי בעודי, טעו גם בהבנת המאמר עצמו, ולא שמו אל לב שזה עניין השייך אל עבודת ההתבודדות, לקיים עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי.

השאלות הצ"ב במאמר

אמנם מעתה צ"ב מהי באמת הדרך של אזמרה, ומה השייכות בינה לבין עבודת ההתבודדות, והרי לכאורה הם שני הפכים, וזה בנוסף לכל מה שהערנו לעיל בשאלות יסודיות, איך נקודה אחת טובה הופכת להיות עיקרית, בין להביא את האדם לשמחה, ובין להפוך את האדם מחובה לזכות, ואיך יש בכוחה להפוך זדונות לזכויות.

ועוד יש לשאול, שאם באמת מהלך המאמר הוא דרך לתשובה ותיקון החובות, ולא דרך לשמחה, למה בכלל הכניס במאמר זה שני פעמים, ועוד פעם שלישית בדברי מוהרנ"ת בפנים, גודל גנות העצבות, ושעצבות מביאה את האדם שלא

להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל דבר להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה, חס ושלום, אף על פי כן אסור לו ליפול מזה, רק צריך לחפש ולמצוא בעצמו איזה מעט טוב וכו' עכ"ל, וממילא איש אשר כזה, יש חידוש גדול בזה שמתחזק ומתגבר ומביט על הנקודות טובות, ומחיה ומשמח את עצמו, וככל שהרע שלו גדול יותר, כך יש לו נסיון קשה אם לקום ולשמוח ולקיים את הנאמר במאמר זה, ואם בכל זה עמד, הרי נתברר למפרע שהרע היה כסא אל הטוב, כי לולא חטא לא היה לו נסיון קשה כל כך, וככל מה שנתבאר, אלא שלעיל נתבאר, שזה נסיון בעת הנפילה והירידה האם להתיימש או להתחזק, וכאן נתבאר שזה נסיון בעת שמחשב עם נפשו, ועצם הדבר שבא לקיים מאמר זה, הרי עומד בנסיון, כי מתגבר על כל הייאוש שלו, ובזה מהפך רע לטוב, ויוצא מכף חוב לכף זכות, ודו"ק.

זדונות נהפכים לזכויות

והנה נתבאר בדברינו למה ואיך נהפכים אצלו הזדונות לזכויות, אבל כבר הקשינו שהרי חז"ל אמרו דבר זה על מי שעושה תשובה מאהבה, ובע"כ שעניין אומרה הוא ג"כ ענף מתשובה מאהבה, וביאור הדבר נראה כי עושה תשובה מתוך שמחה ואמונה שהקב"ה עמו, ולא מתוך יראה ופחד ושברון לב גרידא.

הדוגמאות שכספר עלים לתרופה

והנה מבואר בעל"ת בכמה מקומות גודל יקרת העצה הזו של מציאת הנקודות טובות, אמנם מהדוגמאות שלו יש ללמוד את מהלך הדברים, אם כדברינו או לא,

בפנים, שצריך לחפש בכל מצווה שמלאה בפגמים את הנקודה שבכל זאת היא טובה, וממילא מובן שמאמר זה בא ללמדנו את הדרך לתקן את החטאים, ולברר הרוח טובה מהנכאה, ולעשות זמירות מהעליה עם הירידה, כי אין יופי בניגון אם אינו עולה ויורד.

ואמנם יש לשאול על מה שנתבאר, כי הרי במאמר זה מתחיל לומר שימצא בעצמו איזה דבר טוב, ומשמע שזה כל נקודה טובה, וגם אם מוצא בו מצוות כיבוד אב, היא מהפכת את הרע של חילול שבת לטוב, אף שאין ביניהם קשר, ואילו לדברינו, כל הדרך להפוך חובה לזכות, היא רק בדבר טוב שבתוך מעשים רעים, שרק זה יכול להפוך חובה לזכות.

אמנם באמת שכל אדם שיש לו טוב ויש לו רע, ממילא כל טוב שעשה כבר זה בגדר בירור הטוב מן הרע, כי בדרך הטבע היה מתיימש והולך לו, וכל המחלל שבת, אין לו חשק לכבד אב, באמרו לנפשו מה בצע לקיים מצוות עשה והרי מחלל שבת הוא ככופר וכעובד ע"ז (חולין ז.), וממילא אם התגבר ועשה את הדבר הטוב, כל הרע של חילול שבת יכול ליהפך כמרכבה לטוב, אחרי שהיה לו נסיון אם לעשות טוב או לחדול.

הנקודה טובה היא זה שכא לשמוח ולא מתיימש

ונראה להוסיף עוד, כי עצם הדבר שאדם בא ללמוד ולקיים מאמר זה, הרי מדובר באדם המיואש והשבור לב, אחרי שהסתכל בעצמו וראה גודל חסרונותיו, וכמו שמבואר בפנים בלשונו 'כשמתחיל

ובאמת דשורש הדבר מפורש גם בליקו"מ (ח"ב תורה י) שאמר שם בזה"ל 'ולבוא לשמחה הוא על ידי מה שמוצא בעצמו איזה נקודה טובה על כל פנים, כמבואר על פסוק "אזמרה לאלקי בעודי" (בלקוטי הראשון, בסימן רפב) עיין שם. ועל כל פנים יש לו לשמוח במה שזכה להיות מזרע ישראל, שלא עשני גוי, וכמו שאנו אומרים: 'ברוך אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו וכו' ונתן לנו תורת אמת וכו'. מכל זה וכיוצא בזה ראוי לו לקח לו שמחה לשמח דעתו עכ"ל.

והנה לא מפורש כאן שהנקודה של שלא עשני גוי שייכת לעניין אזמרה, כי אולי כותב כאן כמה עניינים שונים, אבל משמעות הדברים היא, שזוהי דוגמא לנקודה טובה, ואף שיתכן שזו דוגמא שמוהרנ"ת הוסיף בעצמו לבאר דברי רביז"ל ולא מוכח ששמע דוגמא זו מרביז"ל, וכן אנו רואים שהוסיף דוגמא זו בקיצור ליקו"מ ח"ב תורה מח, ובפנים שם לא נמצאת דוגמא זו, מכל מקום אנו רואים בזה את הבנת מוהרנ"ת כמו במכתביו בעל"ת, שהבין מרביז"ל שגם זה נחשב לנקודה טובה, וזה דלא כמו מהלך הדברים שנתבאר לעיל בס"ד.

במאמר זה יש כמה מהלכים נכונים

אבל כנראה שיש בביאור מאמר אזמרה כמה מהלכים וביאורים, וכולם נכונים, ואכן מבואר בעל"ת (מכתב ספב) על העצה של החיזוק המובאת בתורה ו, וכותב ש'הביאור בדבר זה הוא סוד גדול ונורא, שאין מי שיבין אותה אלא מי שגילה אותה' עיי"ש, הרי מבואר מזה, שלא כמו שחושבים שהחיזוק של רביז"ל הוא דבר

והנה במקום אחד (מכתב תסב) כותב לבנו שיתבונן במאמר 'אזמרה' מחדש, ומתחיל לבאר לו שם בלשונו [ונראה קצת כאילו זה לשונו של רביז"ל בעצמו], וכותב לו כך 'כשאדם מתחיל להסתכל על עצמו, יש לו לחזק עצמו ולחשוב, האם לא צמתי ביוכ"פ ובכל התעניות אף שהיה לבי חלש, וגם שבכל הקילקולים אני מייגע עצמי לחתור אל הטוב' עיי"ש בלשונו.

והנה כל מהלך דברינו בביאור דברי רביז"ל, מתאימים מאוד עם הדוגמא שכתב, שיחשוב שגם בכל הקילקולים אני חותר לטוב, והיינו כי אחרי שקלקל, יש צד ומחשבה לאדם, לפחות אהנה בעוה"ז, וכמ"ש אלישע בן אבויה (חגיגה טו.) אחרי ששמע את הבת קול שובו בנים שובכים חוץ מאחר, שאז אמר 'איזיל ואתהני בהאי עלמא', ואם בכל זאת התגבר, יכול להפוך חובה לזכות, אבל הדוגמאות הראשונות שכתב שם בעל"ת אינן כן, כי אין לאדם מן השורה נסיון אם לצום ביוכ"פ או לאכול מרוב ייאוש, ואם כן אנו רואים שדי בכל נקודה טובה, ולא דווקא נקודה כזו שעשה מתוך נסיון של ייאוש שבא לו מכח העבירות שעשה.

וכן מ"ש בעל"ת (מכתב מט, ומכתב תלד ועוד) דוגמאות של נקודות טובות 'שלא עשני גוי, ושמלו אותו ושלמד בחיידר אף שהיכו אותו שם' עיי"ש, והנה כל שלושת הדוגמאות הם דוגמאות שהטוב לא קשור אל הרע שלו, ולא היה לו נסיון על המילה מתול ייאוש, ואף שנתבאר שלפעמים אדם מיאוש כל כך עד שעקב כך לא היה עושה את המעשה הטוב, אבל לא שייך לומר כן בדוגמאות אלו שהיו לאדם כשהיה קטן.

ובשעה מסויימת מתעוררים בלבו הרהורי חרטה, אבל נשאר לו עוד כמה דקות, ובדרך הטבע חושב לעצמו, מה זה ישנה כבר את המצב שלי אם אקרא עוד כמה דקות, והרי בין כך נכשלתי וביטלתי כל כך הרבה זמן, אבל אם יתגבר נגד הייאוש, וילמד כמה דקות, הרי יתכן שיהפוך את כל הרע שעשה עד כה לטוב, שהרי מתברר שהרע הזה הגדיל את הנסיון הגדול שהיה לו לבלי להרים עצמו מהתהום, ואם בכל זאת הרים עצמו, נמצא שהרע שימש ככסא אל הטוב, וחוזר הכל מחוכה לזכות.

האדם נידון לפי רוב מעשיו או לפי נקודה טובה

ואחרי כל זה צריך עדיין לבאר וליישב מה ששאלנו לעיל, איך רביז"ל מחדש שמעט טוב הופך את האדם מכף חובה לכף זכות, והרי מבואר בדברי חז"ל (קידושין מ: ורמב"ם פ"ג מתשובה) ש'האדם נידון אחר רוב מעשיו'.

אכן נראה שזה תלוי באדם עצמו, כי בדרך כלל נידון אדם לפי רוב מעשיו, אבל אם עשה את העבודה הזאת של 'אזמרה', אזי הוא נידון לפי הנקודה טובה, כי הרי נתבאר שלא בא רביז"ל במאמר זה להודיענו איזו ידיעה משמחת שיש בנו נקודות טובות, כדי לשמח את לבבינו, אלא בא לתת לנו דרך של עבודה, שהאדם יברר את עצמו, ועליו לעשות זמירות וניגונים מכל מעשי האדם כשמברר רוח טובה מרוח נכאה, והנה יש בזה עבודה שלימה כמו שנתבאר, וממילא מובן שמי שעושה עבודה זו יש לו דין אחר ממי שאינו עושה אותה.

פשוט, אלא הוא עמוק עמוק מי ימצאנו, וא"כ גם במאמר זה יש כמה דרכים ונתיבות, שכולם אמת, כי מאמר זה משמש גם כעצה הכללית לשמחה, לבלי להסתכל על הרע אלא על הטוב, וזה האופן בו מובאת תורה זו בח"ב תורה מח, ועל עניין זה מתאימים הדוגמאות שהביא מוהרנ"ת שם, אבל עיקר כוונת המאמר 'אזמרה' איננו על דרך זו אלא על הדרך שהדברים מובאים בח"א תורה נד שהבאנו לעיל, ועומק דברי רביז"ל הוא לתת דרך של התבודדות אשר עם לבבי אשיחה, לעיין ולהסתכל בכל פגם ופגם שעשה ונכשל, איך להפכו לטוב על ידי שמוצא בו איזו טוב שנעשה על אף הרצון להתייאש.

דוגמאות מעשיות

והנה ראוי לתת כמה דוגמאות, לראות עד כמה נכון הדבר, שכל עבודת ה' שלנו בנויה על זה שאין האדם נותן לעצמו ליפול אחרי המכשולות, ומאידך כל העבירות נעשים רק מתוך ייאוש גם כשלא מרגישים שכן הוא, שהרי זה ברור שאם האדם לא היה חוטא מיום שנעשה בן י"ג ועד היום בחטא לשה"ר, וכהיום בא לו נסיון כזה, היה מיד עומד בו, אלא שהאדם נתרגל לחשוב על עצמו שבין כך אינו שלם בחטא זה, כי כבר דיבר כמה פעמים לשה"ר, וא"כ מה זה משנה אם ידבר פעם אחת נוספת, והנה אם עמד והתגבר בכל זאת, הרי באותה שעה עקר מלבו כל זרעי הייאוש, וזו היא זכותו, שיכולה לברר למפרע את הרע כטוב, על דרך שנתבאר.

וכיוצא בזה בעניין ביטול זמן וביטול תורה כשקורא בדברי הבאי, הנה יש שנכשל אדם ומתחיל לבטל זמנו לריק,

ועוד, כי כבר כתב הרמב"ם (פ"ג מתשובה ה"ב) ש'לא שוקלים רוב ומיעוט מעשים לפי מניין המצוות אלא במשקל אל דעות', וממילא נמצא שאדרבא דבריו הם ראייה למה שנתבאר, שיש מצוות קטנות ונקודות טובות ששוים הרבה יותר מכמה עבירות, כי נעשו מתוך קושי גדול של מחשבת ייאוש שבאה בעקבות העבירות האחרות, וממילא מצווה זו שוקלת כנגד כולם, ומכרעת את האדם לכף זכות.

ועוד יש דברים בגו, ויש עוד הרבה לבאר בכל עניין זה, ויתבאר בע"ה בשיעורים הבאים.